

Dikshaurjit International Interdisciplinary Online Research Journal, Latur (DIIRJL)

Add.:Khadgaon Rd,Sambhaji Nagar,Near Smt.SushiladeviDeshmukh Senior College, LaturLatur, Maharashtra 413512, India.
Phone:9890408998, 8329647660Email ID: diirjournal@gmail.comWebsite:https://www.diirjournal.com

श्री. दिनेश लौढे
जि. प.प्रशाला बाभळगाव

व्यावसायिक शिक्षणाची गरज आणि महत्त्व

प्रस्तावना

शिक्षण हे मानवाच्या सर्वांगीण विकासाचे प्रभावी साधन आहे. आधुनिक युगात केवळ सैद्धांतिक ज्ञान पुरेसे नसून व्यक्तीकडे व्यावहारिक कौशल्ये असणे आवश्यक झाले आहे. वाढती बेरोजगारी, औद्योगिकीकरण, तंत्रज्ञानातील बदल आणि आर्थिक स्पर्धा यामुळे व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्त्व मोठ्या प्रमाणात वाढले आहे. व्यावसायिक शिक्षण विद्यार्थ्यांना रोजगारक्षम बनवते आणि स्वावलंबनाची भावना निर्माण करते. त्यामुळे आजच्या शिक्षण व्यवस्थेत व्यावसायिक शिक्षणाची गरज अत्यंत महत्त्वाची ठरते.

प्रेमचंद की कहानियों में ग्रामीण जीवन

व्यावसायिक शिक्षणाची गरज आणि महत्त्व संशोधन प्रबंध

व्यावसायिक शिक्षणाचा अर्थ

व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे विशिष्ट व्यवसाय, उद्योग किंवा कौशल्याशी संबंधित प्रशिक्षण देणारी शिक्षण पद्धती होय. या शिक्षणाद्वारे विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष कामाचे ज्ञान, तांत्रिक कौशल्ये आणि रोजगारासाठी आवश्यक प्रशिक्षण दिले जाते.

उदा. संगणक शिक्षण, अभियांत्रिकी, वैद्यकीय शिक्षण, फॅशन डिझाईन, इलेक्ट्रिशियन, मेकॅनिक, कृषी शिक्षण इत्यादी.

व्यावसायिक शिक्षणाची गरज

१. बेरोजगारी कमी करण्यासाठी

आजच्या काळात शिक्षित बेरोजगारांची संख्या वाढत आहे. व्यावसायिक शिक्षण विद्यार्थ्यांना कौशल्याधारित प्रशिक्षण देऊन रोजगार मिळवण्यास मदत करते.

२. स्वावलंबन निर्माण करण्यासाठी

व्यावसायिक शिक्षणामुळे विद्यार्थी स्वतःचा व्यवसाय सुरू करू शकतात. त्यामुळे त्यांच्यात आत्मविश्वास आणि स्वावलंबनाची भावना निर्माण होते.

३. औद्योगिक विकासासाठी

उद्योगांना कुशल कामगारांची आवश्यकता असते. व्यावसायिक शिक्षण उद्योगांसाठी प्रशिक्षित मनुष्यबळ तयार करते.

४. आर्थिक विकासासाठी

कुशल आणि प्रशिक्षित मनुष्यबळ देशाच्या आर्थिक प्रगतीसाठी आवश्यक असते. व्यावसायिक शिक्षण देशाच्या उत्पादनक्षमतेत वाढ करते.

५. तांत्रिक कौशल्ये विकसित करण्यासाठी

आधुनिक युग तंत्रज्ञानाचे युग आहे. त्यामुळे संगणक, मशीन, डिजिटल साधने यांचे ज्ञान आवश्यक झाले आहे. व्यावसायिक शिक्षण विद्यार्थ्यांना तांत्रिक कौशल्ये शिकवते.

व्यावसायिक शिक्षणाचे महत्त्व

१. रोजगाराच्या संधी वाढतात
व्यावसायिक शिक्षण घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना विविध क्षेत्रांत सहज रोजगार मिळू शकतो.

२. व्यक्तिमत्त्व विकास

या शिक्षणामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये शिस्त, जबाबदारी, वेळेचे नियोजन आणि कार्यक्षमता वाढते.

३. समाजाच्या विकासात योगदान

कुशल व्यक्ती समाजाच्या प्रगतीत महत्त्वाची भूमिका बजावतात. त्यामुळे समाजाचा आर्थिक आणि सामाजिक विकास होतो.

४. शिक्षण आणि उद्योग यामधील दुवा

व्यावसायिक शिक्षण शिक्षणसंस्था आणि उद्योग यांच्यात समन्वय निर्माण करते.

भारतातील व्यावसायिक शिक्षणाची स्थिती

भारतामध्ये सरकारने विविध योजना सुरू केल्या आहेत जसे की:

कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालय
राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ
स्किल इंडिया अभियान

या योजनांद्वारे युवकांना कौशल्याधारित प्रशिक्षण दिले जाते.

व्यावसायिक शिक्षणातील अडचणी

ग्रामीण भागात सुविधा कमी आहेत.

प्रशिक्षित शिक्षकांची कमतरता आहे.

पालक आणि विद्यार्थ्यांमध्ये जागरूकतेचा अभाव आहे.

आधुनिक उपकरणांची कमतरता आहे.

उपाययोजना

ग्रामीण भागात प्रशिक्षण केंद्रे सुरू करणे.

उद्योगांशी संलग्न अभ्यासक्रम तयार करणे.

विद्यार्थ्यांना इंटर्नशिप व प्रत्यक्ष प्रशिक्षण देणे.

आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर वाढवणे.

निष्कर्ष

व्यावसायिक शिक्षण हे आधुनिक समाजाची गरज बनले आहे. हे शिक्षण विद्यार्थ्यांना रोजगारक्षम, स्वावलंबी आणि कौशल्यसंपन्न बनवते. देशाच्या आर्थिक आणि औद्योगिक विकासासाठी व्यावसायिक शिक्षण अत्यंत आवश्यक आहे. त्यामुळे शिक्षण व्यवस्थेत व्यावसायिक शिक्षणाला अधिक महत्त्व दिले पाहिजे.

संदर्भ सूची

शैक्षणिक मानसशास्त्र

भारतीय शिक्षण व्यवस्था

व्यावसायिक शिक्षण आणि कौशल्य विकास

राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण परिषद